

Fig. 1. Gunderslev. Ydre, set fra Øst, med Susaaen i Forgrunden

V. H. 1930

GUNDERSLEV KIRKE

ØSTER FLAKKEBJERG HERRED

Kirken nævnes i Roskildebispens Jordebog o. 1370 med een Plovs Land og svarede da 12 Øre!. I ældre Tid var den omgivet af en nu forsvundet Landsby, Gunderslev-magle, hvoraf ogsaa den nærliggende Herregaard, Gunderslevholm, i Middelalderen en Borg, opstod. 1483 blev Kirken af Roskildebispen overdraget Skovkloster². Efter en Retstrætte med Kronen, i hvilken han fremlagde et Adkomstbrev fra Jakob Rønnov til Mogens Gøje, fik Christoffer Gøje til Gunderslevholm 18. April 1580 bevilget Patronatsretten³, der siden har fulgt Gunderslevholm. Fra 1649 har Kirken været *Anneks* til Skelby (Tybjerg Hrd., Præstø Amt).

Kirken ligger paa en Brink ved Susaaen, kun o. 400 m fra Skelby Kirke paa den anden Side af Aaen, der danner Herredsskel (Fig. 3). Terrænet skraaner mod Øst, og Gulvet i Kirkerummet har ogsaa stærkt Fald mod Alteret. Kirkegaardens hvidtede Hegnsmur er tildels af middelalderligt Materiale, Munkesten og Kamp, men synes næsten helt omsat i nyere Tid. Et lille Stykke af Østmuren er tækket med Munketegl.

Bygningen bestaar af romansk Kor og Skib, senromansk Udvidelse mod Vest, og fem sengotiske Tilbygninger: Østforlængelse, Sakristi, Korsarme og Taarn.

Den romanske Kirke, hvoraf Skibets og Korets Langmure samt Rester af Triumfmuren er bevaret, er opført af *Kampesten*, tildels — særlig paa Nord-

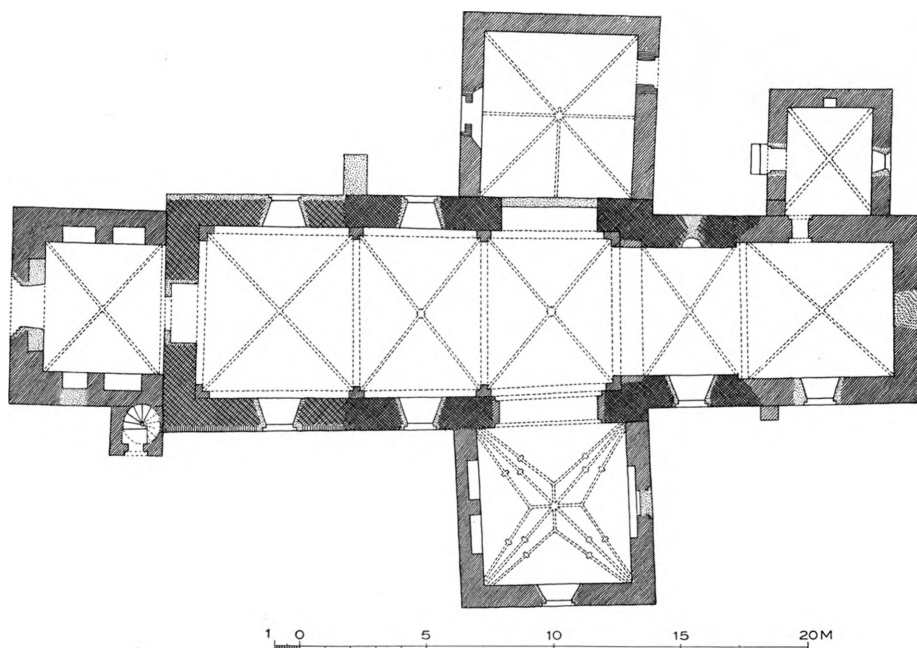

Fig. 2. Gunderslev. Plan 1 : 300. Maalt af Kristian Rud 1920 (Aage Roussell 1938).

siden og paa Hjørnerne — kvaderhugne med noget rundet Forflade. Stenene ligger i nogenledes regelmæssige Skifter. Rester af den ældste Murbehandling med Pudsning og Hvidtning ses fra Nordkapellet og fra Rummet over Hvælvene. Skibets romanske Murhøjde synes ikke at have været mere end o. 4 m. I Forhold til det anselige Skib har Koret efter det bevarede Parti at dømme været meget kort i Øst—Vest, men det er sandsynligt, at det har haft Apsis. Af oprindelige Vinduer ses kun det øverste af et paa Skibets Nordvæg udfor Korsarmens Vestmur; det har *Kridtstens* Stik og en Bredde af o. 70—75 cm. Paa Korets Nordside er et andet, i nyere Tid tilmuret, rundbuet Vindue; det er ret stort (udvendig 180×95 cm), muret af Munkesten og maa skyldes en senromansk Ombygning. Der er ingen oprindelige Døre bevaret, og Korbuen er udvidet, men af Triumfmurens Gavl staar endnu en Del af Murværket, omend Kammene er nedtagne, da Taget fik sin nuværende, stejlere Rejsning; Østsiden er næsten helt skalmuret i ny Tid samtidig med, at der paabyggedes nye Kamtakker.

Senromansk Udvidelse. Antagelig har Skibet allerede i romansk Tid faaet en *Vestforlængelse*, idet Murværket i det vestligste Fag er af afvigende Karakter, fra første Færd vel af Kamp, som endnu i de indre Mure og de bevarede Rester af Vestgavlen, men Stenene er kun kløvede eller grovt tildannede og ikke ordnede i regelmæssige Skifter. Over Hvælvet ses enkelte Spor af gammel Hvidtning paa Fugemørtelen. Begge Langmure er udvendig skalmurede, Sydsidens

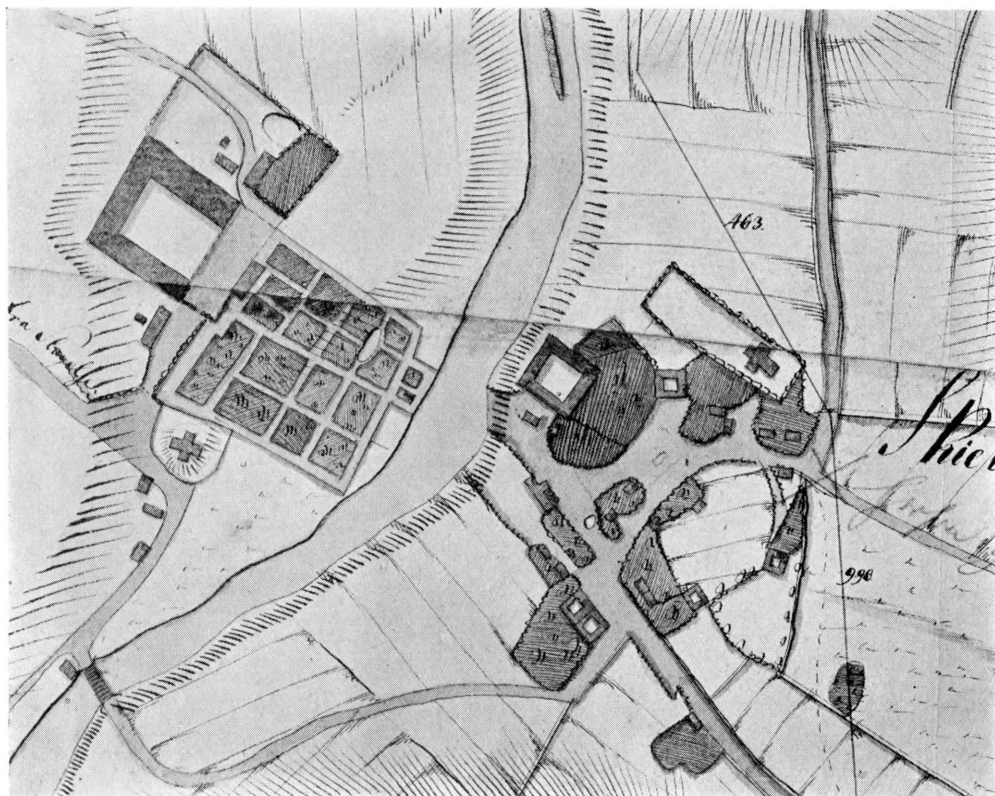

Fig. 3. Gunderslev Kirke og Herregaarden Gunderslevholm, til venstre for Susaaen; Skelby Kirke og Landsby til højre (Kort fra o. 1800 i Overvejsinspektoret).

nedre Del i Renaissancetiden, med Munkesten i Krydsskifte (i en Sten er indskaaret: CPR 1632, sml. S. 1017, 1025), Nordsiden og øvre Del af Sydmuren i 1800'erne, med smaa Sten (i en af dem indskaaret: SP 1865). Vestgavlens Spids staar endnu, men Gavlkonturerne er forsvundne. Ingen oprindelige Enkeltheder er bevaret, hvorfra man kan slutte til en nærmere Datering.

Gotiske Omdannelser og Udvidelser. Til den gamle Kerne er der en Række sengotiske Tilføjelser, alle ret ensartede og omtrent samtidige (o. 1450—1525), bygget af Munkesten, dog med en Del Kamp i Murene.

I *Korforlængelsen* er Kvadre fra det nedrevne Parti benyttet forneden i Murene og iøvrigt fordelt med en vis Regelmæssighed mellem Munkestenene. Ved Overgangen mellem de to Afsnit af Koret er der udvendige Støttestykker, den nordre nu indbygget i Sakristiets Vestmur. Et anseligt, spidsbuet Østvindue er nu lukket i begge Murflugter, og af et meget stort og næppe helt oprindeligt, fladbuet Sydvindue er kun Stikket bevaret. Østgavlen har syv Kamtakker over syv spidsbuede Højblændinger. Samtidig med Udvidelsen blev hele Koret overdækket med to ulige store Krydshvælv uden Skjoldbuer,

med Kvartstens Ribber og bukledede Kapper; ingen Overribber. Ogsaa i Skibet er ved samme Tid indbygget Hvælvinger, to Fag i den oprindelige Del og et betydelig større Fag i Forlængelsen; de er af lignende Karakter som Korets, dog med Skjoldbuer og paa Oversiden Halvstens Overribber med Trinsten. Muligvis er den store, spidse Korbue samtidig med Overhvælvningen. Skibets udkragende Trappegesims er af sengotisk Karakter, men nymuret og maaske blot en Kopi af Sydkapellets. Den findes ikke bag Korsarmene og kan derfor i alle Tilfælde ikke være ældre end disse.

Taarnets Underrum har tidligere haft en lille spidsbuet Aabning ind mod Kirken, men ved Rummets Indretning til Vaabenhus (1865)⁴ er der her indsat en Dør. Rummet er overdækket med et almindeligt Krydshvælv med Kvartstens Ribber uden Overribber. I hver af de frie Mure er der to spidsbuede Spareblændinger, dog tilmurede i Vestmuren, da den moderne, spidsbuede Indgangsdør anbragtes her. I Sydsiden har der været et lille fladbuet Vindue i den ene af Blændingerne. *Taarntappen*, der ikke er helt samtidig med Taarnet, har fladbuet Dør i spidsbuet Spejl; Overdøren er raat udvidet. Under Halvtaget en lille Cirkelblænding. I Mellemstokværket, der har Spareblændinger som Taarnrummet, ialt fire smaa, fladbuede eller retkantede Glugger i spidsbuet Spejl. Klokkestokværket har spidsbuede Glamhul-Par med Topglug i store, udvendig dobbeltfalsede Blændinger. I Østsiden dog i Stedet to mindre, fladbuede Aabninger, udvendig i spidsbuet Spejl, svarende til Aabningen i Mellemstokværket, indvendig hver i en stor fladbuet Blænding. Gavlene har elleve Kamtakker og under disse syv spidsbuede Højblændinger, tildels om-murede. Under Taarnet var (1755) en Begravelse (sml. S. 1028).

Søndre Korsarm har i Øst et tilmuret, fladbuet eller lavt spidsbuet Vindue, udvendig med højt spidsbuet Spejl. Ogsaa over det moderne Sydvindue er der Levninger af en Spidsbue. Sidemurene har enkelt udkragende Trappegesims. I Sydgavlen et forsænket, to Skifter højt Baand og derover elleve Højblændinger med trappeformet Afdækning og tilsvarende Antal Kamtakker. Rummet, der aabner sig ind til Skibet med en Spidsbue med Fals ved begge Kanter, har to spidsbuede Spenicher i Vestvæggen samt en enkelt større Blænding i Østvæggen og dækkes af et Stjernehvælv med Kvartstens Ribber og Tværsten; ingen Overribber. Til den tøndehvælvede Gravkælder fra Renaissance-tiden (sml. S. 1026) var der tidligere Adgang gennem en Lem i Skibets Gulv ad en muret Trappe.

Nordsidens to Tilbygninger er antagelig de yngste (o. 1500—1525). *Nordre Korsarm* (Fig. 4) har paa Østsiden enkelt udkragende Trappegesims, paa Vest-siden en Gesims af brede, udkragende Fladbuer paa hulfasede Konsoller. I Nord et nu tilmuret, fladbuet Vindue og herover en Gavnl med elleve Kamtakker og et rigt Blændingssystem, der under Toptindens spidsbuede Blænding

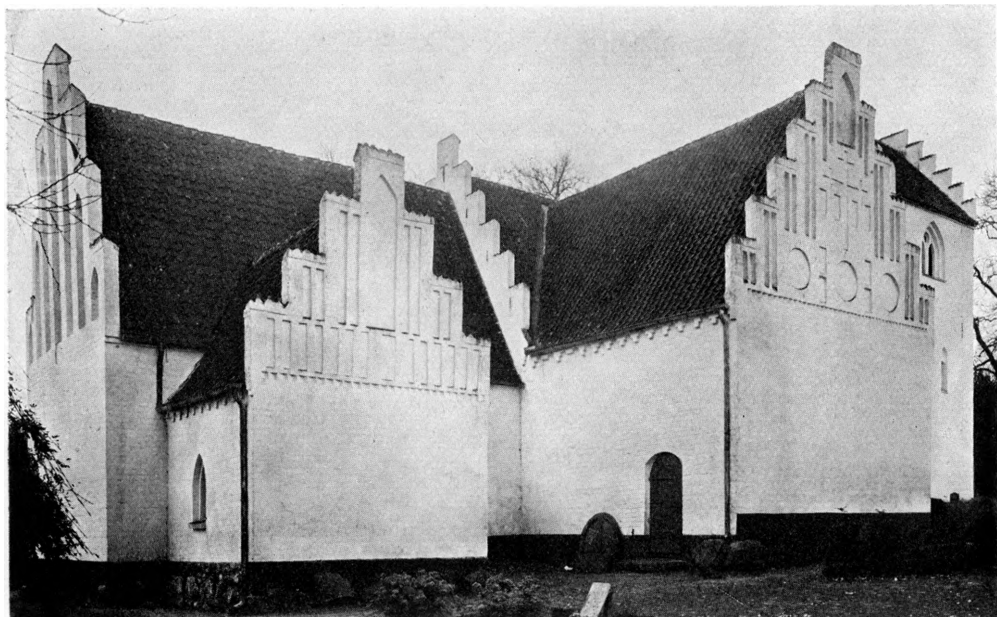

Fig. 4. Gunderslev. Ydre, set fra Nordøst.

V. H. 1938

med zigzagsmuret Bundfelt bestaar af Pibeblændinger, Rundblændinger og en Korsblænding, alt over et Savskifte (sml. Fuglebjerg Vaabenhus, S. 987). Trods dens større Rigdom er denne Gavl nær beslægtet med Sakristiets. Det Indre, hvis Spidsbue ind til Kirken er lukket i ret ny Tid, har et samtidigt, ottedelt Krydshvælv uden Overribber. Ved Opstillingen af Christoffer Gøjes Epitafium foran Nordvinduet maatte Nordkapperne lægges højere op. Rimeligvis blev den fladbuede Dør i Østmuren og det fladrundbuede, nu delvis tilmurede Vestvindue indsat ved samme Lejlighed. Gravkælderens under Kapellet skal være helt ødelagt; den er nu utilgængelig.

Til Korets Nordside slutter sig et lille *Sakristi* (Fig. 4), formodentlig den yngste Tilbygning, nøje svarende til Fyrendal Sakristi (S. 1069), der nok er opført 1529. I Sidemurene, der har dobbelt udkragende Trappegesims (Binder under Løber), findes et oprindeligt fladbuet, nu spidst Vindue paa Østsiden og en moderne Vestdør. Gavlen har syv Kamtakker og ganske fladt forsænkede Blændinger: under Toptinden en stor og spidsbuet med zigzagsmuret Bund, iøvrigt smalle og rektangulære, fordelte dels under Kamtakkerne, dels i en vandret Stribe over et Savskifte. Rummet, hvortil den oprindelige Adgang er gennem en fladbuet, falset Dør i Korets Nordmur, og som i Nordvæggen har en smal, omtrent mandshøj, til Gulvet naaende Niche med tagformet Afslutning, dækkes af et samtidigt Krydshvælv med svagt buklede Kapper; Halvstens Overribber med Trinsten.

Alle Vinduer i Brug er moderne, spidsbuede. Store Murpartier er, som nævnt

i det foregaaende, skalmurede eller ommurede i ny Tid, særlig af Skibets Side-mure og Taarnet. Aarstallet 1865, der er skaaret i en Sten over Vinduet i Sydkapellets Gavl og i Skibets Sydmur giver sandsynligvis Dateringen for en af disse moderne Ombygninger.

Vindfløj, paa Taarnet, med Aarstal 1791.

Tagværkerne er, bortset fra Skibets, af Eg og sentmiddelalderlige, af Dragerstolstype, med øksehugne Stregnumre. Bygningen staar nu hvidkalket og teglhængt.

KALKMALERIER

Tæt under Murhøjden skimtes paa Triumfvæggen utydelige Rester af Kalkmalerier: en Gesimsbort med en Bølgeranke af senromansk Karakter, tegnet med røde Streger paa hvid Bund.

INVENTAR

Alterbord, muret af Munkesten opad Østvæggen, dækket af moderne Panel.

Altartavle (Fig. 8), i Bruskbarok, med malet Aarstal 1640. Billedskærerarbejdet er sikkert af Abel Schrøder⁵. Opbygningen domineres af Storfeltet med dets kraftige, pærestavprofilerede Ramme, under hvis »Hammerhanke« der er indskudt joniske Søjler. Postamentet flankeres af Konsoller med Kerubhoveder og har til Siderne Smaavinger med Bruskværk og et Silénhoved, og over Postamentfremspringets Hjørner sidder to Smaaengle med Vaaben for Urne og Gyldenstjerne (sml. Prædikestol). Sidefelternes Ornamentik dækkes ganske af to store, stærkt svungne Figurer, Moses og Johannes Døberen. I Storingernes Nichefelter er der to Kvindefigurer: Tro og Haab. Topstykket har et glat Felt, flankeret af to Kvindehermer, som næsten dækkes af to Evangelistfigurer: Matthæus og Markus, der sidder med deres Tegn foran paa en ornamentalt opløst Splitgavl, over hvis Midtparti staar Kristus med Sejrsfanen; yderst paa Storgesimsen staar de to andre Evangelister, Lucas og Johannes, ligeledes med deres Tegn. Topvingerne har Bruskværk med Englehoved, og det halvrunde Topornament, der helt opfyldes af et Kerubhoved, krones af et Kranium mellem to siddende Putti. Træværket er rensat i nyeste Tid og Vaabnene stafferede med nye heraldiske Farver. Paa Storgesimsen er malet et Skriftsted, sikkert kopieret efter det oprindelige, samt Dateringen: »Anno 1640«. Bevaret er de to oprindelige Malerier, paa Træ, forestillende Nadveren, efter Barocci⁶, og Nedtageisen af Korset. Farverne er manieristiske, Klædebonnene brandgule, røde, lilla, blaa og grønne; Nadverscenen med kraftig clair-obscur.

Fig. 5. Gunderslev. Indre, set mod Øst.

C. A. J. 1917

Fra en sengotisk †Altartavle, o. 1475, stammer en **Bispefigur* (Fig. 14), nu 118 cm høj; venstre Haand mangler. Deponeret i Næstved Museum.

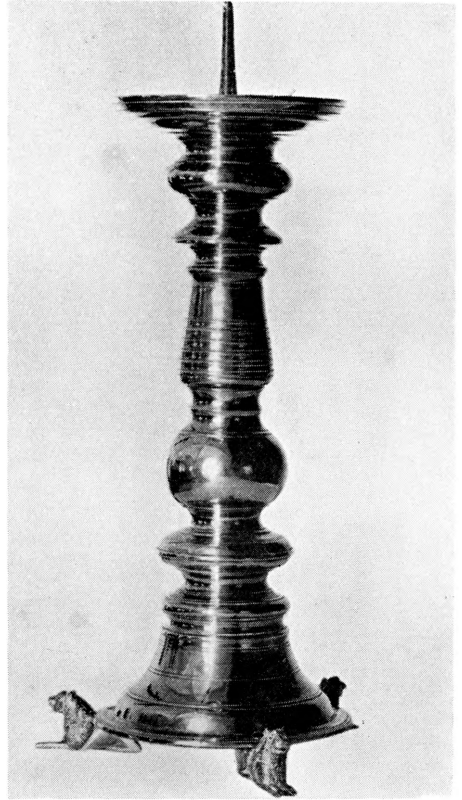
Altersølv. Kalk fra 1587 (Fig. 6), 24,5 cm høj, med ottesidet Pyramidefod, med vekslende runde og spidse Tunger, nu over en bred Fodplade. Paa Fodens ene Side er paasat et Krucifiks og udenom dette, ligeledes støbt og paasat med Nagler, Vaaben for Gøje og Bølle. Langs Fodens Yderkanter graveret med Versaler: »Cristtoffer Gøe Birte Bølle gaf dene Kalck tel Gunedersløf Kkrre(!) Anno 1587«. Rundt Skaft. Knoppen har paa Over- og Undersiden, adskilt ved en glat Midtrundstav, fire Kerubhoveder i støbt og ciseleret Arbejde. Bægeret er nyere og senere forhøjet. Paa Fodranden et Mestermærke for Jørgen Hansen, Guldsmid i Næstved⁷. Paa Fodens Inderside er indridset en nu delvis udslettet Indskrift: »Christian[us] Petræus [Rip]en[sis] .. eccle .. æ .... Gunde ... vocatus Patr .. ho .. Anno 1632« (sml. S. 1025). *Disk* med Cirkelkors, omgivet af Gøje og Bøllevaaben, Bogstaverne CG og BB samt Aarstallet 1587. Da denne Kalk og Disk en Tid ansaas for at være for lille, blev den givet til Skelby Kirke, og 1735 lod Overkammerherre von Plessen lave en ny, sølvforgylt Kalk og Disk til Gunderslev (nævnt 1755)⁸. *Oblatæske*, af kbh. Prøvesølv, 1863.

†*Alterkande* af Sølv, med Indskrift: »Sal. Christen Mariager Sogne-Degn for Gunderslev og Schilbye Meenigheder og hans Huustrue Mette Hans Datter

V. H. 1930

Fig. 6. Gunderslev. Alterkalk 1587 (S. 1017).

V. H. 1930

Fig. 7. Gunderslev. Alterstage (S. 1018).

haver foræret denne Kande til Guds Alter i Gunderslev Kirke. Gud til Ære og Kirken til Prydelse, 1686« (nævnt 1755 og 1759). †*Sygekalk*, af forgyldt Sølv, med Trolles Vaaben, samt †*Sølvflaske*, givet af Christoffer Gøje. †*Tinflaske*, ottekantet, paa halvanden Pot. Lille †*Tønde*, til at hente Brød i (nævnt 1647).

Alterstager (Fig. 7), 53 cm høje, fra o. 1600—25.

†*Røgelsekar*, »til at hente Ild i«, nævnt 1647.

To †*Alterforhæng*. 1) gult og rødt, 2) af rødt Fløjl med »bordyret« Arbejde. To »skønne« †*Messehageler*, 1) af rødt Fløjl med perlebroderet Krucifiks og Navne: Christoffer Gøje, Birgitte Bølle, 2) af grønt Fløjl, fra o. 1640, »meget kunstig omsat med Guldknipping og mesterligt Kunstarbejde med bordyret Værk bagpaa« (nævnt 1647).

Font (Fig. 11) i Bruskbarok, sikkert af Abel Schrøder, fra o. 1650—60. Den ottekantede Kumme, 76 cm i Tvm., har paa Siderne Bruskværk med smaa Midtfigurer (Engle med Lidelsesredskaber) og paa Hjørnerne Bøjler med Bruskværk og Kvindehoved. Den ottekantede Fodplade er profileret; det slanke, firkantede Skaft har Balusterform, med Kerubhoveder mellem Bruskmaske-

V. H. 1930

Fig. 8. Gunderslev. Altertavle, malet 1640
(S. 1016).

C. A. J. 1917

Fig. 9. Gunderslev. Prædikestol, malet 1635
(S. 1021).

C. A. J. 1917

Fig. 10. Gunderslev. Korgitterets Brystværn
(S. 1020).

V. H. 1930

Fig. 11. Gunderslev. Font
(S. 1018).

C. A. J. 1917

Fig. 12. Gunderslev. Gotiske Sidefigurer fra Krucifiksgruppe (S. 1020).

V. H. 1930

Fig. 13. Gunderslev. Sidefigurer, i Barok, fra Korgitterets Krucifiksgruppe (S. 1021).

bøjler. Den ligeledes ottekantede Fontehimmel har paa Undersiden en tredobbelt Roset og kronet af knækkede Bøjler med Bruskknuder, Topstykker med Englehoveder og øverst en Bøjlekroner, hvorpaa en siddende Fugl. Træværket er renset. *Fad* af Tin, 70 cm i Tvm., ottekantet, nøje svarende til Fonten. I Bundens støbte Midtcirkel er der utydelige Figurer, vistnok Maria omgivet af Engle, ved Kantens Inderhjørner støbte Cirkler med Evangelistfigurer, Lukas, Markus, Matthæus og i Yderhjørnerne Bukler, hvorimellem Englehoveder. Paa *Fadet* er graveret Krabbes og Marsvins Vaaben samt I K KMS 1666 [Iver Krabbe, død 1666 og Hustru Karen Marsvin, sml. S. 1028] samt »Gundersleholms Kiercke til Æræ«. Lille *Tinbækken*, 27 cm i Tvm., ligeledes ottekantet, stemplet med kronet Dobbeltrose og i en Kronering M R. Samme Vaaben, Bogstaver og Aarstal som paa det store *Fad*. *Fadene* er sikkert skænket som Gravgave. *Kande* af Tin, med dobbelt Slangehank; i Bunden stemplet med Mærke for E. B. Rütz 1780⁹.

Fra en †*Korbuekrucifiks-Gruppe* stammer to sengotiske *Sidefigurer (Fig. 12) Marie 97 cm, Johannes 92 cm høj, nu deponeret i Næstved Museum.

Korgitter (Fig. 10, sml. Fig. 5) med Fløjdøre, sikkert af Abel Schrøder, fra før 1650. Hvert af de faste Stykker har foran Dørkarmene to anselige korintiske Søjler med Prydbælter (i den ene er Bruskværket ordnet omkring en Mandsfigur, i den anden omkring en Kvindefigur); i Postamenterne Bruskmasker.

Brystværnspanelet, baade i Sidestykkerne og i Dørpartiet, har elegante Bruskværksarkader, hvori der er relief-skaarne Kvindefigurer, hvis symbolske Betydning fremgaar af de indskaarne Navne paa Fodstykkerne: Liberalitas (Gavmildhed), med Skænkekande og Brødkurv, Humilitas (Ydmyghed), med Bog og to næbbende Fugle paa højre Arm, Benignitas (Velvilje), med brændende Hjerter og Pelikan, Castitas (Kyskhed), med Bog, Ris, Ferle og Enhjørning, Sobrietas (Maadehold), med Bog og Kande, og Sedulitas (Flid), med Røgelseskaal, Bog og Høne med Kylling.

Af de drejede Piller over Brystværnet er der Spor efter ialt tolv, som nu delvis er erstattet af moderne glatte Lister. Gesimsen, der oprindeligt har fortsat sig over Dørene, gaar nu kun fra Væggene til Søjlerne og har over de fire Sidefag Figurer, som er navngivne ved de forgyldte Indskrifter i Frisefelterne: Esaias, Jeremias, Ezechiel og Daniel. 1832 var her endvidere anbragt et *Krucifiks*⁶ (nu paa Skibets Nordvæg), med **Maria* og **Johannes* (Fig. 13) paa hver Side. Disse Figurer er nu paa Gunderslevholm. Over Søjlerne staar to Adelsvaaben (uden Skjoldholdere), svarende til Altertavlens. Træværket er rensat.

Prædikestol (Fig. 9) i Bruskbarok med malet Aarstal 1635, sikkert af Abel Schrøder. Storfelterne fyldes af figurrige Relieffer, forestillende Kristi Fødsel og Daab, Nadveren, Tornekroningen, Korsfæstelsen og Opstandelsen. Arkaderne, der er opløst i Ornamentik, er anbragt som frie Kulisser foran Reliefferne, men smelter dog sammen med deres bevægede Linier. Foran Størhjørnerne staar Figurer, der forestiller Kristus med Verdenskuglen, de fire Evangelister og Paulus, og bag Figurernes Hoveder er anbragt Kerubhoveder med udspilede Vinger. I Gesims- og Postamentpartiet er Inddelingen i Fag klart gennemført. Stolen bæres af en Figur, forestillende Moses med Lovens Tavler. Det samtidige Opgangspanel har to glatte Felter, og den ret enkle Opgangsportal en Dørfløj med glatte Fyldinger og kronet af et rigt udskåret Bruskværkstopstykke omkring et hjerteformet Felt. Den ligeledes samtidige

C. A. L. 1917

Fig. 14. Gunderslev. * Figur fra sengotisk *†*Alttertavle (S. 1017).

Himmel er syvkantet og har som Topornamenter fire Adelsvaaben: Urne, Grubbe, Gyldenstjerne og Rud (Ejler Urnes og Hustru Margrete Grubbes fædrene og mødrene Vaaben; sml. S. 1027); de støttes af de paa Hjørnerne staaende Englefigurer. Egetræet er rensset, dog staar Vaabnene med heraldiske Farver, og i Friserne er der gyldne Indskrifter af gammel Karakter. I et af Gesimsfelterne er malet »Anno 1635«, sikkert Stafferingsaaet.

Skibets *Stolestader* af Fyr har gamle Gavlplanker med toskanske Pilastre, og i Gavltrekanter, der er indrammet af Tandsnitlister, en Fladsnithalvroset, skaaret i selve Planken. Dørene er enkle med een Fylding, og har gamle Jernhængsler. De vestre Endepaneller (hvoraf det nordre nu er borttaget ved Anlæg af Varmeværk og indsat i Sakristiet) har Arkadefelter med kannelerede Pilastre; Buer med fordybet Baand og i Buehjørnerne Perspektivhuller. Paa Friserne staar med Reliefversaler: »Ano 1584 lod Welbørdige Frw Beret Salig Christoffer Gøes Efter Lefverske gjøre dise Stolle«, »Frøt Gud sa kan i[n]gen ver deg imod Ano 1584«; paa Indersiden: »Hans Masen,« maaske Snedkerens Navn. Til samme Arbejde hører sikkert et Par Væggavle med fladsnittet Halvroset i den halvrunde Afslutning. Dørene i de to østligste Staderpar er derimod yngre. Den ene er højrenaissanceagtig, de tre andre har barokke Arkader, som maa antages at være gjort i Abel Schrøders Værksted o. 1640. Til disse sidste svarer Panelet i Stolene mod Sydøst. Stoleværket er egetræsmalet.

Degnestol af rensset Eg, fra o. 1550. Pulten har glatte Felter og gotiske Rammeprofiler i Forpanelet og glatte Gavle med tresidet Afslutning. Rygpanelet er ligeledes ganske enkelt. Senere er indsnittet forskellige Navnetræk samt Aarstallet 1617. En lignende *Præstestol* er ny. †*Herskabsstol* ved nordre Korsarm (nævnt 1755 og 1759).

Pengeblok, helt dækket af et Jernbaand, antagelig fra o. 1600.

Dørfløj til nordre Korsarm, enkel, halvrund afsluttet, nu med Laasen udvendig; sikkert samtidig med Tilbygningen (sml. S. 1014).

Klokker. 1) »Støbt af I. C. & H. Gamst, Kjøbenhavn 1822«.

2) »Støbt af I. C. & H. Gamst, Kjøbenhavn 1824«.

1755 og 1759 nævnes to †Klokker, af hvilke den store var skriftløs, den mindre havde Indskriften: »Help Ihesus, Maria, Anna oc Sante Vitus«.

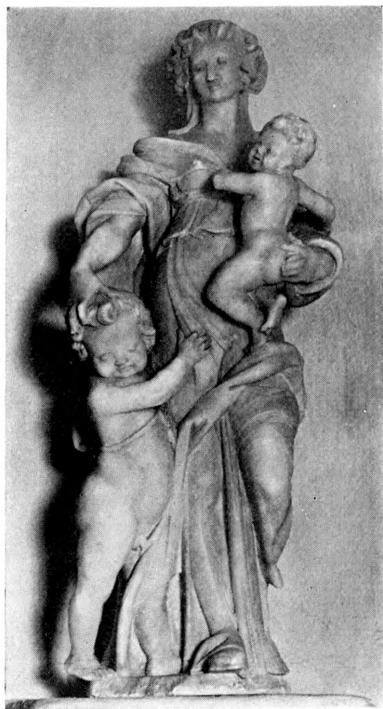
GRAVMINDER

Epitafier. 1) O. 1590. Christoffer Gøje og Birgitte Bølle. Epitafiet, der nu kun findes i Brudstykker, og som stod i det nordre Kapel (S. 1014), omtales 1755 og 1759 som »et anseligt og prægtigt Epitafium, meget kunstigt udarbejdet; derpaa ses i fuld Corpore Hr. Christopher Giøes og hans Hustru Fru Birgitte Bølles Effigies, begge siddende paa Knæ med Ansigt mod Ansigt, og

et lidet spædt Barn imellem dem, altsammen af Alabast«; men Søren Abildgaard siger 1757, at »det er mest ødelagt og de fleste Vaaben er borte, dog er Inscriptionen i Behold«¹⁰. I Nordkapellet staar ved Nordvæggen, sikkert paa oprindelig Plads, Epitafiets Fodstykke med Indskriftplade af Sandsten, 65 × 129 cm, med fordybede, sortmalede Versaler. Ifølge Indskriften ligger her begravet Christoffer Gøye til Andtzberg, Gundirsløffholm, Bolderup, Brengtvid, Orbygaard og Klaxholm, død i Wiborg 3. April 1584, Søn af Danmarks Riges Hofmester Magnus Gøye og Margareta Sture, og hans Hustru Birgitta Bølle, Datter af Erich Bøllie og Sophia Rudttdatter, som lod gøre og bekoste dette Epitafium, død □, med deres »kære og lille Søn Magno Gøye«, død 2. Juli 1550. I Kapellet er endvidere opstillet mindre Brudstykker: Søjlebaser, -tromler, Kapitæl, Krigerfigur, Krucifiksfigur, Profillister, af Sandsten eller Alabast, og i Væggen over Fodstykket er indsat en lille Kartouche, en Due og en Roset. Sidstnævnte Dele sidder i Vægpuksen inden for et Trekantfelt med Kvaderinddeling og Kartouchen omgives yderligere af en malet Rokoko-Indramning. Hele denne Ordning er senere, fra o. 1770, og minder om Neergaard-Epitafiet i Ringsted (S. 172). Ved samme Lejlighed er antagelig Epitafiets Figurer flyttet ind i Kirken. I Taarnrummets (Vaabenhusets) Spareblændinger er anbragt Ægteparrets knælende Portrætfigurer (Fig. 16—17), o. 120 cm høje. Christoffer Gøje, iført Pladerustning, har om Halsen en Kæde med Medaillon, hvori Bogstaverne B G; Birgitte Bølle er i Enkedragt, holder en Bog og et Tørklæde i Hænderne, og har i Halskæden en Portræt-Medaillon, sikkert forestillende hendes Ægtefælle. Ved Siden af hende ligger et lille Svøbelsesbarn paa Puder.

I en Vægniche ved Fonten er anbragt en Alabastfigur: Kærligheden med to Børn (Fig. 15); den maa være fra o. 1600 og maa ogsaa have hørt til Epitafiet. Figurerne er i det hele velbevarede, omend nogle Enkeltheder er afstødt og andre tilføjet i Gips. Epitafiet har sikkert været et Væg-Epitafium, opbygget med fire Søjler over et Fodstykke, paa hvilket Figurerne har været anbragt. Det er, efter Indskriften og Billedfremstillingen, bekostet af Birgitte Bølle i hendes Enkestand 1584—1595. I Nordkapellet opbevares endvidere en Del Brudstykker af Sten med naturalistisk udførte Frugt og Blomsterguirlander, vistnok fra et Epitafium fra o. 1700, samt en Del glatte Søjletromler, og to Nicher af Alabast (79 cm høje). Til hvilket af Mindesmærkerne, disse har hørt, kan ikke afgøres.

2) 1672. Mikkel Petersen Faaborg, Sognepræst, og Hustru Katharina Nielsdatter Hjorth. Maleri¹¹ paa Lærred, 132 × 132 cm, i Springliste-Ramme, forestillende det knælende Ægtepar; han med en Bog, paa hvis Bind ses Bogstaverne: H M P S (dvs. Hr. Mikkel Petersen); i Baggrunden den opstandne Kristus. I et lille Gavlfelt nyopmalet latinsk Indskrift med Versaler,

V. H. 1930

Fig. 15. Gunderslev. »Caritas« (S. 1023).

i Reliefminuskler og Evangelistfelterne, Vaabenskjoldene for Bydelsbak og Brok i et Baand med Fiskeblærer samt Midtfeltets øvre Parti med gotisk Greneværk, medens Figuren af den afdøde mellem to Ung-Renaissance Akanthusstængler i det fordybede Midtfelt stammer fra Omdannelsen o. 1550. »Her liger erlig och ueelbyrdig Qvinde Fru Mette Her Mogens Gøis Hustru til Krencrup, so(m) vor Albret Bydelbags Doitr oc død hu(n) i the(n) Oor mdxii f(eria) (tertia)« [Tirsdag 9. Nov.]. Gotlandsk Kalksten, 320 × o. 179 cm. I Altergulvet, indenfor Knæfaldsskranken, mod Syd.

2) (Fig. 18—19) o. 1530. Anders Ebbesen Galt, død 1. September 1529. »Her liger velbyrdige Mand Anders [Ebæson], døde San. Egidi Dag mdxxix, med sind Hustru Fruæ P(er)nile Gøisdatter md<li>«. Randskrift med Reliefminuskler, hvoraf de to Sider nu er skjult af Knæfaldsskranken, men afskrevet i Præsteindberetningerne 1755 og 1759. I Midtfeltet to mod hinanden stillede Vaaben: Galt og Gøje; i Hjørnerne Cirkler med Evangelisttegn, der holder Skriftbaand med Majuskelnavne. Gotlandsk Kalksten, 208 × 154 cm. I Altergulvet, indenfor Knæfaldsskranken, mod Nord.

3) (Fig. 20 og 23). Figursten over Christoffer Gøje, død 1584, med Hustru og Søn. Over et Indskriftfelt er Stenen formet som en Portal med dobbelt Bueslag, hvorunder en Relieffremstilling af Ægtefællerne, han i Pladerustning,

ifølge hvilken Præsten lod Epitafiet opsætte i sit 49. Aar. 1755 hang det i Koret, nu paa Skibets Nordvæg.

3) †Epitafium¹², af Træ, over Hr. Mogens Gøje og Hustru [sml. †Kister S. 1029] fandtes 1757 i Nordkapellet. Af Billederne, der havde været malet i Legemsstørrelse midt paa Tavlen, var kun Ansigterne nogenledes i Behold; af en forgyldt Indskrift nedenunder var kun Navnene kendelige, men intet Aarstal. Langs Siderne og foroven var i Træ udhugget 34 Vaaben, dog var et Par Stykker ikke udarbejdede, men stod som Klodser.

Sandstensplade, 147 × 147 cm, rundbuet afsluttet, med ligearmet Kors og Konturramme i Relief, staar nu ved Nordkapellets Østmur (Fig. 4). Dens Anvendelse er usikker.

Gravsten. 1) Figursten (Fig. 21) o. 1512¹³, men væsentlig omdannet o. 1550¹⁴, over Mette Gøje, død 1512. Af den oprindelige Udsmykning er bevaret Rammeværket med Indskriften

S. B. 1930

S. B. 1930

Fig. 16—17. Gunderslev. Portrætfigurer fra Epitaf Nr. 1 af Christoffer Gøje og Birgitte Bølle (S. 1023).

hun i Enkedragt, og imellem dem en lille Seng med et Spædbarn; paa Pilastrene Ægteparrets 16 + 16 Aneskjolde, foroven religiøs Indskrift med Fraktur, forneden Reliefversaler: Christofer Gjøe til Afventzbierig, død 23. April 1584, og Hustru Frue Birgitte Bølle til Ørrebygaard, død 2. Maj 1595, og deres unge Søn Mogens Gjøe, død 2. Juli 1550. Graa Kalksten, 293 × 178 cm. I Nordkappellets Gulv, sikkert paa oprindelig Plads, foran Epitafiets Fodstykke (sml. S. 1023). Arbejde af nørrejysk Karakter.

4) 1617. Michel Christenssøn Tyboe, fordum Sognepræst i Gundesløff, med Hustru Anne Jørgensdaater og »nogle deres Børn«. Stenen er bekostet af Ægteparret. Tværskrift med Versaler, vistnok oprindelig udfyldte. Under Indskriften en Cirkel med Korsbaand og Skriftbaand med reliefhugget MC T. Rødlig Kalksten, 197 × 116 cm. I Sakristigulvet, op til Nordvæggen.

5) 1654. Christian Pedersen Ribe, Kapellan (sml. S. 1013, 1017) ved Gunderslev Kirke i 4 Aar, Sognepræst i 17 Aar (deraf 5 Aar for Schielbye), Fader til 12 Børn, død 1654 i sit 46. Aar og sit Embedes 21.; Mindesmærket er sat af Enken Ida Lauritsdatter med efterlevende Børn. Stærkt slidt, latinsk Indskrift med Versaler (suppleret efter Præsteindberetningerne 1755 og 1759). Indenfor en smal, glat Kant findes tre Kartoucher med Bruskværksrammer: i den øverste en Halvfigur af en Præst i Ornat, i den midterste vistnok et

Bomærke, i den nederste staar Gravskriften. Rødlig Kalksten, 187 × 185 cm. Stenen, der 1759 laa i Skibets Gulv, og nu staar i Koret ved Sydvæggen, er af samme Type som Gravsten Nr. 1 i Fodby (S. 1109).

6) Mikel Pedersøn, Sognepræst til Gundersløf og Skielby, født i Faaborg i Fyen 1622, Sognepræst 1656, død 1678, med Hustru Karren Nielsdotter Hiort, født 1616, død 1678. Tværskrift med Reliefversaler. Indskriften er omgivet af en Kartouche; i Stenens Hjørner Cirkler med Evangelistrelieffer, foroven et Opstandelsesrelief, forneden en Kartouche med Dødssymboler. Rødlig Kalksten, 234 × 155 cm. 1755 laa Stenen ved Kordøren, nu ved Korets Nordvæg. Sml. Epitaf Nr. 2.

7) Niels Jacobson, Sognedegn til Gunderslov og Skielby, død 2. April 1672, efter at have betjent sit Embede i 21 Aar, og ved sin Hustru Kirstina Pedersdatter formeret Jorden med fem Sønner og levet her i Verden i 40 Aar; samt Oluf Tonnisson Tillemann, der først betjente Diakoniet i Gunderslov og Skielby i 4 Aar, derefter var Medtjener i Ordet i S. Peders Kirke i Næstved i 12 Aar og omsider af Gud og Patronen beskikket til Sognepræst for Gunderslov og Skielby i 6 Aar; død Kristi Himmelfartsdag 8. Maj 1694 i sit 48. Aar. Stenen er lagt af Kirstina salig Hr. Oluf Tonnissons som Æreminde over hendes to Mænd. Udslidt Tværskrift med Versaler (suppleret efter Afskrift i Præsteindberetningen 1755); langs Kanten Rankebort. Rødlig Kalksten, i tre Stykker og klinket, 200 × 98 cm. Ved Korets Nordvæg.

Forsvundne Gravsten. †1) (Fig. 22). »Anno D(omi)ni mcdxxxv o(bierunt) fr(atr)es ac quo(n)da(m) p(ri)ores conu[entus] Nestwed(iensis) v(enerabiles) Galmu(n)d (et) Nichola(us) Olavi; or(a)te p(ro) eis« (»I Herrens Aar 1435 døde Brødrene, fordum ærværdige Priorer i Næstved Kloster, Galmund og Niels Olufsen; beder for dem«). Randskrift med Reliefminuskler. Senere var paa den glatte Flade indhugget en Tværskrift med Reliefversaler over Knud Jørgensen, Sognepræst til Gundersløf, død 14. Sept. 1599 og under denne Indskrift en dermed samtidig Kalk. Stenen, der kendes fra Abildgaards Tegning¹⁵, laa (1757) nederst i Gangen og var brudt i tre Stykker.

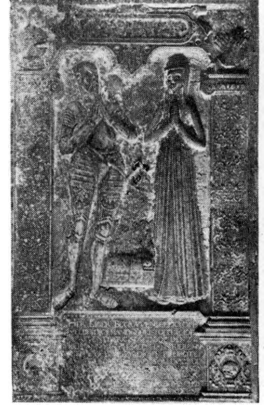
†2) Engelche de Bülow, Ridder af Dannebrog, Amtmand over Tryggevælde Amt, tidligere Hofmarskal hos Prins Carl og Prinsesse Sophie Hedevig, død paa Gunderslevholm 15. Okt. 1740, 50 Aar gammel. Latinsk Indskrift. Stenen laa (1755) i nordre Gravkapel.

*Kisteplader og *-beslag* fra *Begravelsen* under søndre Kapel, hvor der endnu staar seks Kister, opbevares nu paa Gunderslevholm.

1) Jacob Wlfeld, født paa Gundersløfholm 18. Sept. 1637 mellem Kl. 6 og 7 om Morgenen, Søn af Flemming Wlfeld til Orebygard og Anne Elisabeth von der Groben, død paa Orebygaard 18. Dec. 1638 mellem Kl. 6 og 7 om Aftenen. Versaler. Lille, oval Messingplade omgivet af fire Kerubhoveder.

S. B. 1930

S. B. 1930

Fig. 18—19. Gravsten over Anders Ebbesen, død 1529, og Hustru, Pernille Gøje. Tegning, af S. Abildgaard, 1757, og Fotografi (S. 1024).

Fig. 20 (sml. Fig. 23). Gravsten over Christoffer Gøje, død 1584, med Hustru og Søn (S. 1024).

Fig. 21. Gravsten over Mette Gøje, død 1512 (S. 1024). (Efter H. Petersen: Minder om Herluf Trolle).

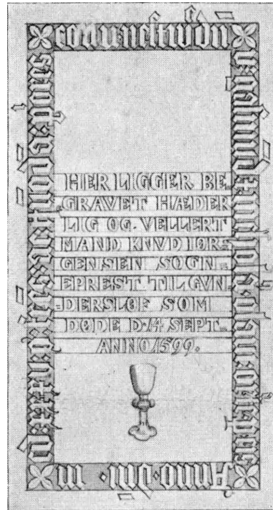

Fig. 22. †Gravsten over Priesterne Galmund og Niels Olesen, døde 1435, senere over Sognepræst Knud Jørgensen, død 1599 (S. 1026).

Fig. 23 (sml. Fig. 20). Gravsten over Christoffer Gøje med Hustru og Søn. Tegning af S. Abildgaard 1757 (S. 1024).

2) Hans Tvillingsøster Jyte Wlfelt, død paa Gundersleholm 23. Aug. 1641 mellem Kl. 7 og 8. Versaler. Lille, oval Messingplade med drevet Rand med Barnehoved foroven og til Siderne Kvindefigurer. Til Pladen svarer et Vaabenskjold.

3) Eiler Urne til Gundisløfholm, fordum kgl. Maj. Befalingsmand over Bratsbiørg Len og Skien By, Søn af Knud Urne til Asmark, fordum kgl. Høvedsmand paa Bergenhus, og Merete Grube til Beckeschovf; født paa Asmarck 24. Aug. 1592, død i Schien 10. Jan. 1640. Versaler. Oval Messingplade med drevet Rand af Ranker, hvori Kerubhoved, Dødssymboler og Kvindehermer.

4) Jytte Gildenstiern til Gunderslofholm, Datter af sal. Hindrig Gildenstiern til Aagard og Mette Rud til Søllested; født paa Bahuus 10. Sept. 1582, død paa Laaland paa Orbygard 30. Marts 1642. Versaler. Rektangulær Blyplade med drevet Rand af Ranker med Masker og Dødssymboler. Til Pladen svarer et firdelt Vaabenskjold og et Jesusmonogram.

5) lever Krabbe til Jordberg, Krogholm, Fuletofte, Høgested, Gunderslevholm og Wemmetofte, Ridder, hans kgl. Maj. Rigsraad, Assessor i Collegio Status, fordm Statholder i Norge, Søn af sal. Tagge Krabbe til Jordberg og sal. Sophia Fris; født paa Øs Kloster 22. Marts 1602, død paa Gunderslevholm 30. Okt. 1666, 64 Aar, 7 Mdr. og 9 Dage gammel. Versaler. Oval Messingplade med drevet, storblostmret Rand i gennembrudt Arbejde. Til Pladen svarer to firdelte Vaabenskjolde.

6) Karen Marsvin til Wemmetofte, Enke efter Ifver Krabbe, født paa Dybeck i Schaane 30. April 1610, Datter af sal. Otto Marsvin til Dybeck, Danmarks Riges Raad og Befalningsmand til Dronningborg, og sal. Mette Brahe; død 16. Sept. 1680 om Natten Kl. 1. Versaler. Messingplade som Nr. 5. Til Pladen svarer to firdelte Vaabenskjolde.

*Ligkistesøm, med malmstøbte Hoveder med Slægtsvaabnene Krabbe af Østergaard, (Skaktavl-) Friis, Marsvin og Brahe, sikkert hørende til Nr. 5 og 6. Nu i Nationalmuseet.

En *Begravelse* (sml. S. 1014) under Taarnet, med to Stenkister, nævnes i Præsteindberetningerne 1755 og 1759. Døren til Begravelsen var af »Jern-Løvværk« med Aarstallet 1709 og Bogstaverne HGM S B M V E A C D (henvisende til Hector Gotfried Masius og hans to Hustruer: Sal. Birgitte Magdalene v. Engberg og Anna Cathrine Drøge). Fra denne Begravelse opbevares to * *Kisteplader* paa Gunderslevholm:

7) Hector Gotfried Masius, Professor Theologiæ ved Københavns Universitet, Hofpræst, født 13. April 1653, død 20. Sept. 1709. Latinsk Indskrift med Versaler. Fliget Blyplade af Skjoldform.

8) Friderich von der Maase til Tyberg Gaard kgl. Maytt. Ritmester, født i Cassel 27. Maj 1696, død paa Tyberg Gaard 11. Aug. 172[8] .. »[st]ædet til Jorden udi Gunderslev Kiercke hands fædrene Begravelse ...«. Ærevers af Broderen Christian v. der Maase. Kursiv-Versaler under femtakket Krone. Rektangulær Blyplade med symmetriske, konkave Indskæringer, stærkt medtaget og hullet.

I Nordkapellet staar to enkle *Kister*, af Træ, med Indskriftplader af forgyldt Kobber:

1) Peter Johansen Neergaard, Etatsraad, Ejer af Gunderslevholm m. m., født 24. Juli 1769, død 9. Jan. 1835.

2) Elisabeth Wilhelmine Neergaard f. Mourier, født 8. Sept. 1778, død 14. Marts 1813.

I Nordkapellet stod (1647) følgende †*Kister*: Mogens Gøje [død 1615], hans Hustru Hilleborg Krafse [død 1627 ell. senere] og deres Søn Falk Gøje [død 1623].

En middelalderlig, trapezformet †*Grav* skal være fundet i Skibets Vest-ende, ved Anlæg af Varmeværket¹⁶.

KILDER OG HENVISNINGER

Præsteindberetninger 1755 (NM), 1759 (LA). — Ø. Flakkebjerg Herredsbog 1647 (LA). — Museumsindberetninger af J. R. Løffler 1896, C. A. Jensen 1917. Revideret af P. N. og V. H. 1930.

Høyens Notebog XII. 1832. S. 44, 49 (NM). C. Gad: Gunderslevholm i 600 Aar. Haandskrift, dat. 1895, paa Gunderslevholm.

¹ S. R. D. VII, 118. ² S. R. D. IV, 356. ³ Kronens Skøder I, 230; sml. Kanc. Brevbøger 1. Jan., 29. Marts og 10. April 1580. Breve til og fra Kristoffer Gøje og Birgitte Bølle, udg. af Gustav Bang 1898—99, S. 383 og 389 ff. ⁴ Gad: Gunderslevholm.

⁵ Danmarks Kirker. Præstø Amt. S. 1083. ⁶ Høyen S. 44. ⁷ Sml. Danmarks Kirker. Præstø Amt. S. 1090. ⁸ Smst. S. 652. ⁹ Ts. f. Industri. 1906. S. 76. ¹⁰ Paaskrift paa Tegningen af Ligstenen. ¹¹ Lund: Danske malede Portrætter IX, 127. ¹² Tegning og Beskrivelse af S. Abildgaard (NM). ¹³ Sml. Riskop Johan Jepsens Gravsten i Roskilde Domkirke, hugget o. 1512 i samme Værksted som de oprindelige Dele af Fru Mettes Sten; se J. B. Løffler: Gravstenene i Roskilde Kjøbstad. 1885. S. 9, Tav. 14. ¹⁴ Om Fru Mettes Dobbeltgravsten i Voldum (Galten Hrd. Randers Amt) se J. B. Løffler i Aarbøger. 1888. S. 89. ¹⁵ Abildgaard har fejlagtigt læst Navnet som Gas-mund, men sml. Rep. Nr. 5775 har Formen Galmundus. ¹⁶ Mundtlig Meddelelse paa Stedet 1938.

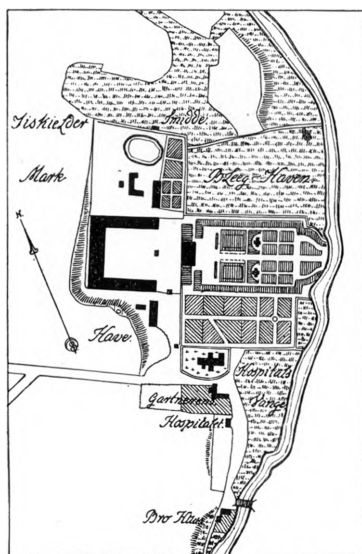

Fig. 24. Gunderslev Kirke og Gunderslevholm Hovedgaard 1781.